

Інформаційні джерела

1. Організація співробітництва територіальних громад в Україні: Практичний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування – м. Київ: 2017 – 45 С.
2. Децентралізація: офіційний веб-сайт
URL:<https://decentralization.gov.ua/>
3. Баштанська об'єднана територіальна громада: офіційний веб-сайт
URL:<https://bashtanka.org.ua/investiciyna-diyalnist-otg/>
4. Коваленко М.А., Швороб Г.М., Мацієвич Т.О. Шляхи поліпшення фінансово забезпечення діяльності територіальних громад. – м. Київ: 2015 – 36-40 С.
5. Міжнародні програми, проекти і гранти.
URL:<https://donors.decentralization.gov.ua/>

Прогонюк Л.Ю., канд.юрид.наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки
Миколаївський національний аграрний університет

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА СУДОВА РЕФОРМА

Реформа місцевого самоврядування, що наразі проводиться в Україні, вказала на необхідність прийняття та внесення змін до ряду законодавчих актів, які б регулювали цей процес, а також необхідність внесення змін до Конституції України щодо адміністративно-територіального поділу України і розподілу повноважень між органами державної влади й органами місцевого самоврядування.

Робоча група, яка працює над змінами до Конституції України, пропонує залишити трьохрівневий адміністративно-територіальний устрій України. Базовим рівнем буде громада, субрегіональним рівнем буде округ (колишній район), і на рівні області буде регіон.

Мета реформи децентралізації – формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

Реформа передбачає відповідальність органів місцевого самоврядування перед своїми виборцями – за ефективність своєї роботи, а перед державою – за її законність.

Паралельно із реформою децентралізації проводиться і судова реформа яка є однією зі складових становлення України як демократичної європейської держави. Реформа почалася як відповідь на суспільний запит щодо незалежного, справедливого правосуддя, яке спирається на європейські стандарти захисту прав людини.

Наразі питання проведення реформи децентралізації та реформи судоустрою в Україні є досить актуальними і потребують детального дослідження. Метою даної статті є аналіз проведення судової реформи та вирішення питання здійснення судочинства у новостворених округах.

Судова реформа, як і реформа децентралізації, розпочалася в 2014 році. Для професійного проведення реформи було створено Раду з питань судової реформи, яка розробила «Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» [1, Ст.276]. У цьому документі прописано механізм повної зміни судової системи.

Першим кроком судової реформи було прийняття Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 року [2, Ст.132].

Даний Закон передбачав впровадження трьох судових інстанцій та зміну структури судової системи шляхом ліквідації маленьких місцевих (районних) судів. До реформи налічувалося 716 місцевих (районних) судів, а після реформи, за рахунок об'єднання двох-трьох місцевих (районних) судів було створено 336 окружних судів.

Така система судоустрою вигідніша з організаційної та фінансової точок зору. Але головне – вона значно повніше забезпечує громадянину конституційне право на справедливий суд, яке закріплено в ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [3, с.54].

У червні 2016 року Верховна Рада затвердила зміни до Конституції України щодо правосуддя [4, Ст.532]. Метою цих змін було: деполітизація судової влади; посилення її незалежності й відповідальності; підвищення вимог та професійних стандартів для суддів; скасування абсолютного імунітету суддів; встановлення прозорого конкурсу на будь-яку посаду в суді. Зміни до Конституції також дозволили розпочати перехід до триланкової судової системи та створення нового Верховного Суду.

Новий Закон України «Про судоустрій і статус суддів», який також було прийнято у червні 2016 року, закріпив втілення оновлених конституційних засад правосуддя [5, Ст.545]. Зокрема, було усунуто політичний вплив на призначення суддів; посилено моніторинг способу життя судді; вперше було закріплено обов'язок судді подавати декларацію родинних зв'язків і декларацію доброчесності; впроваджено нові механізми стимулювання забезпечення доброчесної поведінки суддів і залучення громадськості через створення Громадської ради доброчесності. Закон також передбачив створення нових судів - Вищого антикорупційного суду та Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

У липні 2017 року було прийнято Закон «Про Конституційний Суд України», в якому був визначений порядок організації та діяльності Конституційного Суду України, статус суддів Конституційного Суду України, підстави й порядок звернення до суду, процедуру розгляду ним справ і виконання його рішень [6, Ст.376].

Великі зміни до процесуального права були внесені у жовтні 2017 року в зв'язку з прийняттям Закону № 6232 «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» згідно з яким вказані кодекси викладені в нових редакціях, що відповідають міжнародним стандартам [7, Ст.436].

Зміни, внесені до Конституції України, та Закон України «Про судоустрій і статус суддів» означали не лише перебудову судової системи, але й визначили провідну роль Верховного Суду в ній, оскільки Верховний Суд забезпечує єдність судової практики та є гарантом справедливого правосуддя й захисту від свавілля. Прийняття Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05 лютого 2015 року надало жителям декількох розрізнених сіл, селищ чи міст право об'єднатися в один адміністративний центр - об'єднану територіальну громаду (далі – ОТГ) [8, Ст.91].

З утворенням ОТГ створюється новий адміністративний центр, а у ньому нова рада - загальна для всіх сіл та селищ, що входять до нього.

Слід зазначити, що структура територіальних громад повинна відповідати системі адміністративно-територіального устрою. Для цього необхідно ухвалити закон про адміністративно-територіальний устрій в якому закріпити порядок утворення та ліквідації адміністративно-територіальних одиниць, встановлення і зміни їх меж, а також зміну меж районів по областях.

Відповідно до ст.17 Закону України «Про судоустрій та статус судів» : «судоустрій будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності.

Систему судоустрою складають: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) Верховний Суд». Як слідує із ч.3-4 ст. 19 Закону України «Про судоустрій та статус судів» : «Місцезнаходження, територіальна юрисдикція і статус суду визначаються з урахуванням принципів територіальності, спеціалізації та інстанційності.

Підставами для утворення чи ліквідації суду є зміна визначеної цим Законом системи судоустрою, необхідність забезпечення доступності правосуддя, оптимізації видатків державного бюджету або зміна адміністративно-територіального устрою».

На нашу думку, оскільки судоустрій будується за принципами територіальності, при завершенні реформи децентралізації можуть бути змінені межі районів та областей, що, в свою чергу, призведе до необхідності утворення нових чи ліквідації діючих судів, зміни їх назви. З цією метою доцільно розглянути питання створення на базі місцевих загальних судів судових округів, які б об'єднували кілька ОТГ та діяли на території цих новостворених ОТГ.

Для цього до ч.1 ст. 21 Закону України «Про судоустрій та статус судів» необхідно внести зміни та викласти її в наступній редакції:

Стаття 21. Види і склад місцевих судів 1. Місцевими загальними судами є окружні суди, які утворюються з однієї або декількох об'єднаних територіальних громад, що входять до складу одного судового округу». Крім того, необхідно прийняти Закон України «Про засади адміністративно-територіального устрою України» в якому закріпити на державному рівні межі ОТГ (сіл, селищ, міст), межі округів (що включають кілька ОТГ) та межі регіонів (що включають кілька округів). Все це сприятиме здійсненню правосуддя на принципах захисту прав людини, як найвищої соціальної цінності. Зміни в системі правосуддя спрямовані на забезпечення права на справедливий суд, який не тільки гарантує захист прав і свобод, але й сприятиме зростанню добробуту - завдяки захисту права власності, 137 підвищенню інвестиційної привабливості країни.

Інформаційні джерела

1. Указ Президента України «Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» № 276/2015 від 20 травня 2015 року – URL: [https://zakon4.rada.gov.ua > laws > show > 276](https://zakon4.rada.gov.ua/show/show/276). (Дата звернення 23.10.2019).

2. Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 року // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 18, № 19-20, Ст.132

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. // Вісник Верховного Суду України. - 1997. - №3. - с.48-60.

4. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) від 2 червня 2016 року // Відомості Верховної Ради України. – 2016, № 28, Ст.532

5. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року // Відомості Верховної Ради України. – 2016, № 31, Ст.545

6. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року // Відомості Верховної Ради України. – 2017, № 35, Ст.376

7. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів » від 3 жовтня 2017 року// Відомості Верховної Ради України. – 2017, № 48, ст.436)

8. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05 лютого 2015 року // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст.91.